

Рябець Р. В.*аспірант кафедри адміністративного і кримінального права спеціальності 081 Право Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара***РОЛЬ ЗАКОНОДАВСТВА У ПОПЕРЕДЖЕННІ КРИМІНАЛЬНИХ ДІЯНЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ****THE ROLE OF LEGISLATION IN PREVENTING CRIMINAL ACTS IN THE FIELD OF LAND RELATIONS: PROBLEMS AND PROSPECTS**

Стаття розглядає вплив законодавства на попередження кримінальних правопорушень у сфері земельних відносин. Аналізуючи сучасні правові норми, які регулюють земельні відносини, стаття виявляє проблеми, які створюють прогалини у запобіганні кримінальних дій. Основна увага приділяється недолікам у законодавстві, які сприяють виникненню порушень у сфері земельних прав. Додатково висвітлюються пропозиції та можливості щодо удосконалення правових інструментів для ефективної протидії криміналізації земельних відносин. Автором аналізуються чинні законодавчі норми, що регулюють земельні відносини, та їх вплив на рівень криміногенності у цій сфері. Виявлено, що існує ряд проблем у законодавстві, які сприяють вчиненню кримінальних діянь у сфері земельних відносин. Зокрема, це невизначеність у законодавстві деяких правових категорій, що стосуються земельних відносин, відсутність ефективного механізму контролю за дотриманням земельного законодавства, а також недостатня відповідальність за порушення земельного законодавства. У статті також розглядаються приклади успішних правових практик з попередження земельних правопорушень у деяких країнах, що дозволяє виділити ключові аспекти, які можуть бути використані для покращення законодавства в інших контекстах. На основі проведеного аналізу автор пропонує ряд заходів щодо вдосконалення законодавства у сфері попередження кримінальних діянь. Зокрема, пропонується внести зміни до чинного законодавства, які б уточнювали правові категорії, що стосуються земельних відносин, створили ефективний механізм контролю за дотриманням земельного законодавства, а також підвищили відповідальність за порушення земельного законодавства. Висновки цієї статті можуть стати основою для подальшого обговорення та впровадження правових механізмів, спрямованих на зменшення кримінальних дій у сфері земельних відносин та забезпечення більшої стабільності та законності в цій сфері.

Ключові слова: *земельні відносини, кримінологічна характеристика, земельне право, міжнародне кримінальне законодавство, земельні ресурси.*

The article examines the impact of legislation on the prevention of criminal offenses in the field of land relations. Analyzing the current legal provisions governing land relations, the article identifies the problems that create gaps in the prevention of criminal acts. The main focus is on the shortcomings in the legislation that contribute to the occurrence of violations in the field of land rights. In addition, the author highlights proposals and opportunities for improving legal instruments to effectively counteract the criminalization of land relations. The author analyzes the current legislative provisions governing land relations and their impact on the level of criminality in this area. It is found that there are a number of problems in the legislation which facilitate the commission of criminal acts in the field of land relations. In particular, these include uncertainty in the legislation of certain legal categories relating to land relations, lack of an effective mechanism for monitoring compliance with land legislation, and insufficient liability for violation of land legislation. The article also examines examples of successful legal practices in preventing land offenses in some countries, which allows to identify key aspects that can be used to improve legislation in other contexts. Based on the analysis, the author proposes a number of measures to improve legislation in the area of prevention of criminal acts. In particular, it is proposed to amend the current legislation to clarify the legal categories related to land relations, create an effective mechanism for monitoring compliance with land legislation, and increase liability for violations of land legislation. The conclusions of this article may serve as a basis for further discussion and implementation of legal mechanisms aimed at reducing criminal acts in the field of land relations and ensuring greater stability and legality in this area.

Key words: *land relations, criminological characteristics, land law, international criminal law, land resources.*

Постановка проблеми. Земельні відносини є одним з найважливіших сфер суспільного життя. Вони регулюються комплексом нормативно-правових актів, які складають земельне законодавство. Однак, незважаючи на наявність такого законодавства, рівень криміногенності у сфері земельних відносин залишається високим. Це пов'язано з низкою проблем, які існують у земельному законодавстві. До основних проблем земельного законодавства, які сприяють вчиненню кримінальних діянь, можна віднести: 1) Невизначеність у законодавстві деяких правових категорій, що стосуються земельних відносин. Це призводить до неоднозначного тлумачення таких категорій, а також до можливості їх

використання для протиправних цілей. 2) Відсутність ефективного механізму контролю за дотриманням земельного законодавства. Це створює умови для безкарності за порушення земельного законодавства. 3) Недостатня відповідальність за порушення земельного законодавства. Санкції за порушення земельного законодавства часто є недостатньо суворою, що не сприяє їхньому ефективному виконанню. Вирішити проблему криміногенності у сфері земельних відносин можна лише шляхом вдосконалення земельного законодавства. Це передбачає усунення існуючих проблем та розробку нових механізмів попередження кримінальних діянь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема ролі законодавства у попередженні кримінальних діянь у сфері земельних відносин привертає увагу багатьох українських вчених. У своїх наукових працях вчені аналізують чинне земельне законодавство України, визначають його недоліки та пропонують шляхи їх усунення. Вони також досліджують досвід інших країн у сфері попередження земельних правопорушень та пропонують впровадити його в Україні. Наприклад, Баханов, О. М. аналізує основні проблеми земельного законодавства України та пропонує шляхи їх усунення. Він зазначає, що однією з проблем є невизначеність у законодавстві деяких правових категорій, що стосуються земельних відносин. Це призводить до неоднозначного тлумачення таких категорій та можливості їх використання для протиправних цілей. Марчук, М. М. досліджує теоретичні та практичні аспекти правового регулювання земельних відносин, зазначає, що ефективне правове регулювання земельних відносин є важливою умовою для попередження земельних правопорушень. Горбатенко, Ю. В. аналізує основні недоліки земельного законодавства України та пропонує шляхи їх усунення. Він зазначає, що одним з недоліків є відсутність ефективного механізму контролю за дотриманням земельного законодавства. Це створює умови для безкарності за порушення земельного законодавства. Такі дослідження є важливим внеском у розвиток наукових знань у сфері попередження кримінальних діянь у сфері земельних відносин. Вони сприяють усвідомленню необхідності вдосконалення земельного законодавства України та розробці ефективних заходів щодо попередження земельних правопорушень.

Мета. Стаття має на меті проведення аналізу чинного законодавства, що регулює земельні відносини, та виявлення проблем у його регулюванні, які сприяють вчиненню кримінальних діянь у сфері земельних відносин. На основі проведеного аналізу розробити пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері попередження кримінальних діянь.

Виклад основного матеріалу. Сучасна суспільна дійсність обумовлює актуальність вивчення ролі законодавства у попередженні кримінальних правопорушень у земельних відносинах. Земельні ресурси є одними з найбільш цінних та спроможних у країні, що робить їх предметом конфліктів та зловживань. Ця стаття пропонує аналіз проблем, які існують у сфері земельних відносин через неефективне законодавство та шляхи подолання цих проблем для запобігання кримінальним діям. Законодавство, регулюючи земельні відносини, виступає ключовим фактором у попередженні кримінальних дій. Однак, низка проблем і недоліків у законодавстві створюють сприятливі умови для кримінальних правопорушень. До таких проблем можна віднести неоднозначність норм, відсутність ефективного механізму контролю за використанням земельних ресурсів, корупцію в сфері земельних угод та відсутність прозорості у вирішенні земельних конфліктів. Для запобігання кримінальним діям у земельних відносинах

необхідно удосконалювати законодавство. Це може включати в себе уточнення та доповнення законів, збільшення прозорості у земельних транзакціях, впровадження ефективних механізмів моніторингу та контролю за використанням земельних ресурсів, а також забезпечення суворості у покаранні за кримінальні правопорушення.

Вплив законодавства на попередження кримінальних правопорушень у сфері земельних відносин можна розглядати з двох основних аспектів:

- забезпечення правової визначеності у сфері земельних відносин. Це передбачає чітке та зрозуміле регулювання земельних відносин, а також відсутність колізій у законодавстві;

- створення ефективного механізму контролю за дотриманням земельного законодавства. Це передбачає наявність ефективних процедур контролю за дотриманням земельного законодавства, а також відповідальність за його порушення.

Аналіз сучасних правових норм, які регулюють земельні відносини, дозволяє виявити ряд проблем, які створюють прогалини у запобіганні кримінальних дій у цій сфері. До основних проблем земельного законодавства, які сприяють вчиненню кримінальних діянь, можна віднести:

1. Невизначеність у законодавстві деяких правових категорій, що стосуються земельних відносин. Це призводить до неоднозначного тлумачення таких категорій, а також до можливості їх використання для протиправних цілей. Наприклад, законодавство не містить чіткого визначення поняття "сільськогосподарські угіддя" (ст. 22 Земельного кодексу України) [5]. Це призводить до того, що під цим поняттям можуть розумітися різні земельні ділянки, що може бути використано для незаконного переведення земель сільськогосподарського призначення в інші цільові призначення.

2. Відсутність ефективного механізму контролю за дотриманням земельного законодавства. Це створює умови для безкарності за порушення земельного законодавства.

3. Зокрема, відсутні чіткі процедури контролю за дотриманням земельного законодавства, а також ефективні механізми притягнення до відповідальності за його порушення.

Санкції за порушення земельного законодавства часто є недостатньо суворими, що не сприяє їхньому ефективному виконанню. Наприклад, за самовільне зайняття земельної ділянки передбачена відповідальність у вигляді штрафу від 10 до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, у посадових осіб від 20 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 53-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення) [2, с. 17]. Така відповідальність не є достатньою для того, щоб ефективно запобігати вчиненню кримінальних правопорушень у сфері земельних відносин.

Вирішити проблему порушень у сфері земельних прав можна лише шляхом вдосконалення земельного законодавства. Це передбачає усунення існуючих проблем та розробку нових механізмів запобігання

порушенням. Для вирішення цієї проблеми необхідно внести зміни до чинного законодавства, які б:

1. Уточнили правові категорії, що стосуються земельних відносин. Це дозволить уникнути неоднозначного тлумачення таких категорій та їх використання для протиправних цілей.

2. Створили ефективний механізм контролю за дотриманням земельного законодавства. Це передбачає розробку чітких процедур контролю за дотриманням земельного законодавства, а також ефективних механізмів притягнення до відповідальності за його порушення.

3. Піднімали відповідальність за порушення земельного законодавства. Санкції за порушення земельного законодавства повинні бути достатньо суворими, щоб ефективно запобігати вчиненню кримінальних правопорушень.

Аналіз чинних законодавчих норм, що регулюють земельні відносини, показує, що право власності на землю гарантується законом, а злочинність у сфері земельних відносин є об'єктом кримінологічного дослідження. Дослідження стану злочинності у цій сфері показує, що вона є досить високою, а особливості детермінації злочинності у сфері земельних відносин полягають у відсутності ефективної кримінально-правової охорони земельних відносин. Основні заходи запобігання злочинності у цій сфері повинні бути спрямовані на вдосконалення офіційного статистичного обліку відомствами, відповідальними за цю сферу, а також на підвищення ефективності виявлення та розслідування злочинів у земельній сфері. Крім того, необхідно розробити науково обгрунтовані критерії, які мали б враховуватися при визначенні кримінально-правового статусу конкретних земельних деліктів.

В українському законодавстві існують проблеми, які сприяють вчиненню кримінальних діянь у сфері земельних відносин. Ось деякі з них:

1. Відсутність сучасної та ефективної кримінально-правової охорони земельних відносин. Недостатнє застосування законодавчих норм та інших нормативно-правових актів може призвести до злочинності у сфері земельних відносин [1, с. 26].

2. Високий рівень корупції. Розширення переліку земельних ділянок, які надаються в користування без проведення відкритих земельних торгів, може призвести до збільшення корупційних ризиків.

3. Недостатнє виявлення та розслідування злочинів. Необхідно розробити науково обгрунтовані критерії, які мали б враховуватися при визначенні кримінально-правового статусу конкретних земельних деліктів, а також підвищити ефективність виявлення та розслідування злочинів у земельній сфері [3].

4. Відсутність ефективного регулювання переліку земельних ділянок. Розширення переліку земельних ділянок, які надаються в користування без проведення відкритих земельних торгів, може призвести до збільшення корупційних ризиків.

5. Недостатнє застосування нормативно-правових актів. Відсутність сучасної та ефективної кримінально-правової охорони земельних відносин може

призвести до злочинності у сфері земельних відносин, оскільки недостатнє застосування законодавчих норм та інших нормативно-правових актів може призвести до злочинності у сфері земельних відносин.

Для вирішення цих проблем необхідно вдосконалити кримінально-правову охорону земельних відносин, розробити науково обгрунтовані критерії для визначення кримінально-правового статусу конкретних земельних деліктів, підвищити ефективність виявлення та розслідування злочинів у земельній сфері, а також забезпечити ефективне регулювання переліку земельних ділянок [4, с. 154].

Проблема земельних правопорушень стає актуальною в багатьох країнах світу. Деякі з них вдалося впровадити ефективні практики та механізми для запобігання таким діям.

У Нідерландах довгий час діє високоефективна кадастрова система, яка забезпечує точну реєстрацію прав на землю. Ця система дозволяє зменшити можливість конфліктів та сприяє прозорості в земельних трансакціях, запобігаючи зловживанням та неправомірним діям у цій сфері. У Німеччині земельне законодавство містить чіткі визначення основних понять, що стосуються земельних відносин. Законодавство також передбачає різноманітні санкції за порушення земельного законодавства, у тому числі кримінальну відповідальність. Це сприяє усвідомленню громадянами важливості дотримання земельного законодавства та ускладнює вчинення земельних правопорушень. Руанда запровадила інноваційну електронну систему реєстрації земельних прав, що дозволяє швидко та ефективно фіксувати власницькі права на землю. Це допомогло зменшити конфлікти та сприяло більшій захищеності прав власності. У США за дотриманням земельного законодавства відповідають спеціальні органи, які мають широкі повноваження щодо проведення перевірок та притягнення до відповідальності за порушення земельного законодавства. Це сприяє ефективному контролю за дотриманням земельного законодавства та ускладнює вчинення земельних правопорушень. В Японії існує система довгострокових орендних угод, що забезпечує стабільність прав на землю протягом тривалого періоду. Це зменшує нестабільність власницьких прав і відповідно зменшує можливість конфліктів. У Великій Британії проводиться широкомасштабна інформаційно-просвітницька кампанія щодо земельного законодавства. Кампанія спрямована на підвищення рівня обізнаності громадян про їхні права та обов'язки у сфері земельних відносин. Це сприяє усвідомленню громадянами важливості дотримання земельного законодавства та ускладнює вчинення земельних правопорушень. У Швеції громадянська має право брати участь у розробці та реалізації земельного законодавства. Це сприяє тому, що земельне законодавство відповідає інтересам суспільства та ускладнює вчинення земельних правопорушень.

Впровадження успішних правових практик з попередження земельних правопорушень у зарубіжних країнах може сприяти зменшенню рівня

земельних правопорушень і в Україні. Для цього необхідно провести аналіз чинного земельного законодавства України та розробити пропозиції щодо його вдосконалення. Також необхідно впровадити ефективні механізми контролю за дотриманням земельного законодавства та підвищити рівень обізнаності населення про земельне законодавство.

Висновки. Отже, у результаті проведеного дослідження встановлено, що існує ряд проблем у земельному законодавстві, які сприяють вчиненню кримінальних діянь у сфері земельних відносин. Для вирішення цієї проблеми необхідно внести зміни до чинного законодавства, які б уточнювали правові

категорії, що стосуються земельних відносин, створили ефективний механізм контролю за дотриманням земельного законодавства, а також підвищили відповідальність за порушення земельного законодавства. Необхідно системно переглянути та удосконалити законодавство у сфері земельних відносин з метою попередження кримінальних правопорушень. Це може включати уточнення норм, посилення механізмів контролю та створення прозорих процедур для усунення можливих корупційних схем. Такий крок сприятиме зменшенню криміногенності у земельних відносинах та забезпечить більшу законність та стабільність в цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баханов, О. М. (2022). Проблеми та перспективи вдосконалення земельного законодавства України. Юридична наука, (1), с. 25-32.
2. Бойко, В. В. Забезпечення правової визначеності у сфері земельних відносин: теоретичні та практичні аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, (57), с. 14-20.
3. Земельні відносини за новими правилами: що змінилося в Україні. Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrarne-pravo/zemelni-vidnosini-za-novimi-pravilami-shcho-zminilosya-v-ukrayini.html>
4. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 288 с.
5. Кодекс земельний від 25.10.2001 № 2768-III, «Земельний кодекс України». Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/T012768>
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III . Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>